

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.66](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.66)

УДК 336.648

Н. Г. Фатюха,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID: 0000-0002-1026-6713
Є. Є. Маркін,
магістрант, Національний університет «Запорізька політехніка»
ORCID: 0000-0003-1978-7707

АНАЛІЗ РУХУ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ (АКЦІОНЕРНОГО КАПІТАЛУ) В УКРАЇНІ

N. H. Fatiukha
Candidate of Economic Science, associate professor,
associate professor of department of finances, banking and insurance
University "Zaporozhye Polytechnic"
E. E. Markin
master student, National University "Zaporozhye Polytechnic"

DIRECTIVE FOREIGN INVESTMENT MOVEMENT (EQUITY) IN UKRAINE

У статті розглянуто поняття прямих іноземних інвестицій (ПІІ) згідно законодавства України. Проведена оцінка сучасного стану іноземного інвестування України на основі комплексного аналізу руху прямих іноземних інвестицій в Україну та прямих інвестицій з України.

Аналіз тенденції 2014-2018 років свідчить про значне скорочення обсягу залучених іноземних інвестицій в Україну порівняно з 01.01. 2014 роком, проте на кінець 2018 року маємо зростання ПІІ, що свідчить про позитивну динаміку.

Визначені основні країни-інвестори іноземного акціонерного капіталу. У структурі іноземних капіталовкладень головним інвестором в економіку України залишається Європейський Союз.

Досліджено галузеву структуру акціонерного капіталу. Найбільший приріст демонструють такі види економічної діяльності: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, інформації та телекомунікації та промисловість. Також досліджено потоки іноземних інвестицій на регіональному рівні країни, який вказує на дуже нерівномірний розподіл ПІІ. Ця диспропорція у географії розміщення іноземних акціонерних капіталів негативно впливає на розвиток міжгалузевого виробничого циклу в регіонах нашої держави.

Проведена оцінка прямих іноземних інвестицій з України в економіку країн світу.

З огляду на галузеву структуру зовнішніх інвестицій розміщених в інших державах, видно, що вітчизняний акціонерний капітал не зацікавлений в інвестуванні галузей економіки, які визначають добробут будь-якої країни світу, адже він демонструє надзвичайно низькі показники.

Запропоновані рекомендації для активізації залучення прямих іноземних інвестицій в умовах євроінтеграції України- це захист прав інвесторів та надання гарантії іноземним інвесторам щодо стабільності умов ведення бізнесу в регіонах, здійснення скоординованої інформаційно-маркетингової політики, зниження податкового навантаження, створення інфраструктури для організаційної та правової підтримки інвестиційної діяльності.

The article deals with the concept of foreign direct investment (FDI) according to the legislation of Ukraine. An assessment of the current state of foreign investment in Ukraine has been carried out on the basis of a comprehensive analysis of the movement of foreign direct investment in Ukraine and direct investment from Ukraine.

The analysis of the 2014-2018 trend shows a significant reduction in the volume of attracted foreign investments in Ukraine compared to 01.01. 2014, however, there is an increase in FDI at the end of 2018, which indicates a positive trend.

The main countries-investors of foreign equity are identified. In the structure of foreign investments, the European Union remains the main investor in the economy of Ukraine.

The branch structure of the share capital is investigated. The following types of economic activity show the greatest growth: wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles, information and telecommunications and industry. It also examines the flows of foreign investment at the regional level, which indicates a very uneven distribution of FDI. This disproportion in the geography of the placement of foreign equity has a negative impact on the development of the cross-industry production cycle in the regions of our country.

Foreign direct investments from Ukraine into the economies of the world have been evaluated.

Given the sectoral structure of foreign investment located in other countries, it is clear that domestic equity is not interested in investing in the sectors of the economy that determine the well-being of any country in the world, because it shows extremely low performance.

The recommendations for intensifying the attraction of foreign direct investment in the conditions of European integration of Ukraine are to protect the rights of investors and to guarantee to foreign investors the stability of business conditions in the regions, the implementation of coordinated information-marketing policy, reducing the tax burden and the establishment of infrastructure.

Ключові слова: *прямі іноземні інвестиції; інвестиційна діяльність; країни-інвестори; галузева структура; регіональний рівень; Україна.*

Key words: *direct foreign investments; investment activity; investor countries; branch structure; regional level; Ukraine.*

Постановка проблеми. На сьогодні перед Україною постає актуальне питання залучення іноземних інвестицій внаслідок необхідності проведення ефективного економічного розвитку держави, реструктуризації підприємств в умовах недостатності національного капіталу.

Незважаючи на те, що в Україні існує ряд інвестиційних факторів, таких як: географічне розташування на перетині основних транспортних шляхів між Європою та Азією, розвинена інфраструктура, кваліфікована робоча сила, науковий потенціал, внутрішній ринок, західні інвестори з обережністю ставляться до України. Це відбулося внаслідок військової агресії Російської Федерації та загострення і поглиблення кризових явищ в економіці.

Тому насамперед є необхідність не лише в залученні нових інвестицій, а й зупиненню відтоку наявних іноземних інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у формування інвестиційного середовища України присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних економістів, таких як С. Аптекар, Б. Буркинський, В. В.Геєць, Гранберг О.Г., М. Герасимчу, Б. Данилишин, О. Задорожна, Б. Кваснюк, С. Пирожков та інші.

Нестабільність в країні, посилює невизначеність для інвесторів, а разом з тим зайняття ними вичікувальної позиції, що спричинило значне зниження загального обсягу інвестицій, вкладених в економіку країни. Вивченість цієї проблематики обумовила необхідність подальших досліджень.

Формулювання цілей статті є розгляд проблеми і розробка пропозицій залучення іноземних інвестицій в Україну.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Законом України «Про режим іноземного інвестування» іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об’єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Законодавство України визначає мінімальну частку участі іноземного інвестора у статутному капіталі підприємства на рівні 10% акцій [1].

Для оцінки сучасного стану іноземного інвестування України проведемо комплексний порівняльний аналіз руху прямих іноземних інвестицій в Україну та прямих інвестицій з України.

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) за 2014-2018 роки (на початок року), млрд. дол. США та обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні, у розрахунку на одну особу населення, дол. США (дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя, за 2014–2018рр.–також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Аналізуючи тенденцію 2014-2018 років, можна стверджувати, що обсяг залучених іноземних інвестицій в Україну значно скоротився, порівняно з 01.01. 2014 роком (рис. 1). У 2018 р. іноземними інвесторами вкладено 31606,4 млн. дол. США прямих інвестицій, а їх загальний обсяг на 31 грудня 2018 року становив 32291,9 млн. дол. США, що лише на 2,2% більше обсягів інвестицій на початок року.

Логічне падіння кількості іноземних вкладень відбулося в 2014 році, коли почалася війна на Донбасі, а політична ситуація в країні була вкрай нестабільною. Тоді в економіку України надійшло лише 2,5 млрд доларів - на 55% менше, ніж в 2013 році. Однак уже в наступному році в нашу країну «повірили», обсяг інвестицій склав 3,8 млрд доларів - удвічі більше, ніж роком раніше. Трохи зріс ще приплив іноземних вкладень в 2016 році, і ось в минулому році відбулося серйозне падіння. За перші півроку 2018 го приплив іноземних інвестицій в Україну склав 1,3 млрд доларів [3].

Все це відобразилося і на обсягу прямих іноземних інвестицій у розрахунку на душу населення. В Україні цей показник на досить низькому рівні, менше 1000 дол. США (див.рис. 2.1), крім 2014 року. В США це склало 12,5 тис. дол. США, Великій Британії – 30,88, Грузії – 3,29, Німеччині – 18,05, Естонії – 19,04, а в Сінгапурі - 196,6 тис. дол.США [4].

Дослідимо основних країн-інвесторів іноземного акціонерного капіталу, які розміщують свої активи в країні в якості прямих інвестицій (див. табл. 1).

Таблиця 1.

Розподіл прямих інвестицій (акціонерного капіталу) в Україну за основними країнами-інвесторами (у % до загального обсягу)

Країни світу	Обсяги інвестицій станом на						Приріст (ланцюговий)			
	01.01.2017		01.01.2018		31.01.2018		млн. дол. США (4-2)	млн. дол. США (6-4)	(4/2)	% (6/4)
	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до заг. підсумку				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього	31 230,3	100,0	31 606,4	100,0	32 291,9	100,0	376,1	685,5	1,2	2,2
Європа										
Австрія	1 099,9	3,5	1 038,8	3,3	1 005,6	3,1	-61,1	-33,2	-5,6	-3,2
Велика Британія	1 947,0	6,2	1 944,4	6,2	1 955,9	6,1	-2,6	11,5	-0,1	0,6
Нідерланди	6 028,4	19,3	6 395,0	20,2	7 060,9	21,9	366,6	665,9	6,1	10,4
Німеччина	1 564,2	5,0	1 682,9	5,3	1 668,2	5,2	118,7	-14,7	7,6	-0,9
Люксембург	660,1	2,1	515,8	1,6	526,1	1,6	-144,3	10,3	-21,9	2,0
Польща	509,1	1,6	571,3	1,8	593,9	1,8	62,2	22,6	12,2	4,0
Російська Федерація	813,6	2,6	797,2	2,5	1 008,1	3,1	-16,4	210,9	-2,0	26,5
Угорщина	498,1	1,6	511,1	1,6	500,1	1,5	13,0	-11,0	2,6	-2,2

Франція	615,6	2,0	723,4	2,3	636,0	2,0	107,8	-87,4	17,5	-12,1
Швейцарія	1 436,9	4,6	1 515,9	4,8	1 540,7	4,8	79,0	24,8	5,5	1,6
Азія										
Кіпр	8 785,5	28,1	8 932,7	28,3	8 879,5	27,5	147,2	-53,2	1,7	-0,6
Туреччина	280,6	0,9	319,0	1,0	337,9	1,0	38,4	18,9	13,7	5,9
Америка										
Беліз	604,2	1,9	532,3	1,7	439,1	1,4	-71,9	-93,2	-11,9	-17,5
Віргінські Острови (Брит.)	1 682,3	5,4	1 358,4	4,3	1 311,4	4,1	-323,9	-47,0	-19,3	-3,5
США	585,2	1,9	517,4	1,6	488,9	1,5	-67,8	-28,5	-11,6	-5,5
Інші	4119,6	13,3	4250,8	13,5	4339,6	13,4	131,2	88,8	3,2	2,1

(дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя, за 2014–2018рр.–також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Зробимо висновки: обсяги прямих інвестицій в економіку України за 2018 збільшилися лише на 685,5 млн.дол., що в свою чергу становить 2,2% приросту в порівнянні з початком 2018 року, а в порівнянні з 1 січнем 2017р. на 376,1 млн.дол. США та на 1,2% більше відповідно.

У структурі іноземних капіталовкладень головним інвестором в економіку України залишається Європейський Союз. Так, у 2018 році серед країн Європи найбільша частка припадала на Нідерланди (21,9%) і в порівнянні з 2017 роком збільшилася на 2,6 п.п. На Велику Британію, Німеччину припадало 6,1 та 5,2 % відповідно.

Основною країною інвестором являється Кіпр (27,5%), проте обсяги інвестування у 2018 році зменшилися на 53,2 млн.дол. США, або на 0,6%. На 01.01.2018 року в порівнянні з початком 2017 року мали ріст показників на 147,2 млн.дол, або на 1,7% відповідно.

Аналогічна ситуація й з іншими європейськими країнами: обсяги французького капіталу на кінець 2018 року в порівнянні з 1.01.2018р. скоротилися на 87,4%, з показником – 636,0 млн.дол, а в порівнянні з 01.01.2017р. мали зростання на 107,8 млн.дол. (на 17,5% більше); австрійського, німецького та угорського – зменшилися на 33,2, на 14,7 та на 11,0 млн. дол. США відповідно.

За даними Державної служби статистики України загальний обсяг прямих інвестицій (акціонерний капітал) з країн ЄС до України станом на 31.12.2018 р. склав 24742,7 млн.дол. США, на початок 2018р. та 2017 р. склали відповідно 24145,2 та 23425,7 млн.дол. США. Маємо незначний ріст в обсязі 597,5 млн.дол. (2,5%) протягом 2018 року.

На кінець 2018 року в порівнянні з 01.01.2018р. наростили обсяги прямих інвестицій наступні країни: Велика Британія, Польща, Швейцарія та Російська Федерація відповідно на 11,5 на 22,6, на 24,8 та на 210,9 млн.дол. США.

Призупинилося значне зниження обсягів прямих інвестицій країни, що відома нам розвиненою банківською системою – Віргінські Острови (Брит.) –з 323,9 млн.дол. до 47,0 млн.дол. менше в порівнянні з початком 2018року. Зниження обсягів спостерігалось у таких країнах: США та Беліз на 28,5 та на 93,2 млн. дол. США.

Отже, відтік капіталів країн-інвесторів які входять до семи найрозвиненіших країн світу (Німеччини, Кіпром, Віргінськими островами та Франції), не значно компенсується капіталом таких країн як: Великої Британії, Російської Федерації, Швейцарії, Туреччинни.

Дослідимо наступну характеристику іноземного інвестиційного акціонерного капіталу – його галузеву структуру. Для цього підрахуємо обсяги прямих іноземних інвестицій відповідно до основних галузей національного господарства України, визначимо їхню частку та динаміку.

Щодо загального аналізу даної таблиці, то виходячи з вищенаведених статистичних даних та розрахованих відносних показників розміщення інвестиційного капіталу, бачимо, що найбільший відтік капіталу відбувся у професійній, науковій та технічній діяльності, з абсолютним показником (-112,2) млн.дол. та відносним у (-5,3%).

Таблиця 2.
Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в Україні за видами економічної діяльності

Країни світу	Обсяги інвестицій станом на						Приріст (ланцюговий)			
	01.01.2017		01.01.2018		31.01.2018		млн. дол. США (4-2)	млн. дол. США (6-4)	% (4/2)	% (6/4)
	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до заг. підсумку				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього	31 230,3	100,0	31 606,4	100,0	32 291,9	100,0	376,1	685,5	1,2	2,2
Сільське, лісове та рибне господарство	586,2	1,9	578,6	1,8	560,9	1,7	-7,6	-17,7	-1,3	-3,1

Промисловість	9 667,6	31,0	10 543,7	33,4	10 655,1	33,1	876,1	111,4	9,1	1,1
Будівництво	1 043,3	3,3	919,5	2,9	925,5	2,9	-123,8	6,0	11,9	0,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5 106,5	16,4	4 957,8	15,7	5 383,0	16,7	-148,7	425,2	-2,9	8,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1 086,0	3,5	985,3	3,1	997,0	3,1	-100,7	11,7	-9,3	1,2
Тимчасове розміщення й організація харчування	330,0	1,1	343,3	1,1	343,4	1,1	-	0,1	4,0	0,03
Інформація та телекомунікації	2 075,7	6,6	2 100,1	6,7	2 191,1	6,8	24,4	91,0	1,2	4,3
Фінансова та страхова діяльність	3 627,4	11,6	3 526,3	11,2	3 512,5	10,9	-1,1,1	-13,8	-2,8	-0,4
Операції з нерухомим майном	3 764,4	12,1	3 796,3	12,0	4 009,6	12,4	31,9	213,3	0,8	5,6
Професійна, наукова та технічна діяльність	2 253,5	7,2	2 131,1	6,7	2 018,9	6,4	-122,4	-112,2	-5,4	-5,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1 507,3	4,8	1 550,9	4,9	1 522,3	4,8	43,6	-28,6	2,9	-1,8
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	*	-	*	-	*	-	-	-	-	-
Освіта	21,8	0,1	21,2	0,1	21,3	0,1	-0,6	0,1	-2,8	0,5
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	44,5	0,1	36,6	0,1	35,6	0,1	-7,9	-1,0	17,8	-2,7
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	100,7	0,3	98,8	0,3	99,1	0,3	-1,9	0,3	-1,9	0,3
Надання інших видів послуг	*		*	-	*	-	-	-	-	-

Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації

(дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, за 2014–2018рр.–також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Беручи до уваги розміщення капіталів за галузями, бачимо що станом на 31.12.2018 року найбільша частка прямих іноземних інвестицій зосереджена у промисловості – 10655,1 млн.дол. (33,1%), оптовій та роздрібній торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 5383,0 млн.дол. (16,7%), операціях з нерухомим майном – 4009,6 млн.дол. (12,4%) та фінансовій діяльності – 3512,5 млн.дол. (10,9%).

Найбільший приріст демонструють такі види економічної діяльності: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, інформації та телекомунікації та промисловість з показниками росту у 425,2 млн.дол. (+8,6%), 91,0 млн.дол. (+4,3%) та 111,4 млн.дол. (+1,1%) відповідно.

За даними Державної служби статистики України збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій для промисловості в основному забезпечили такі її підгалузі, як виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення з показником приросту в 85,1 млн.дол., (+47,8%), при чому дана галузь демонструє подвоєння обсягів іноземних інвестицій протягом 2018 року (з 178,1 млн.дол. – станом на 01.01.2018, до 263,2 млн.дол. – станом на 31.12.2018), в результаті чого вона стала лідером за відносним приростом розміщення іноземних інвестицій. Також слід відмітити такі підгалузі, як виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність та виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції показником приросту в 38,5 млн.дол., (+7,2%) та 32,1 млн.дол., (+3,1%) відповідно.

Приріст (відтік) прямих інвестицій в Україну за видами економічної діяльності зобразимо на рис. 2.

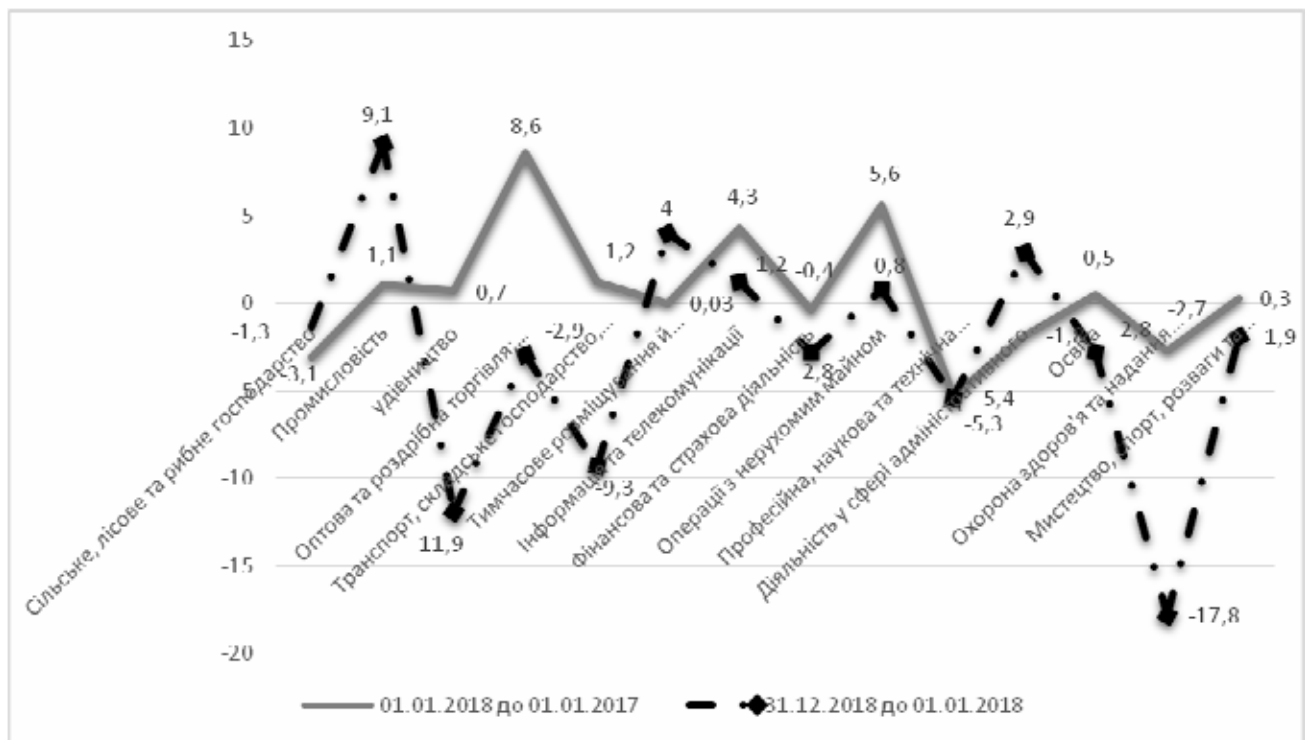

Рис. 2. Розподіл прямих інвестицій в Україну за основними видами економічної діяльності за 2017-2018рр., %

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Надзвичайно важливим для короткотермінового прогнозування потоків іноземних інвестицій є врахування впливу регіональних чинників. Адже розподіл ІІІ (акціонерного капіталу) по регіонах України є дуже нерівномірним. Аналіз проведемо за показником розміщення акціонерного капіталу в розрізі областей України, станом на початок та кінець 2018 року та на початок 2017 року, а також розрахуємо динаміку їхніх абсолютних та відносних показників.

Таблиця 3.
Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в економіці України по регіонах

	Обсяги інвестицій станом на						Приріст (ланцюговий)			
	01.01.2017		01.01.2018		31.01.2018		млн. дол. США (4-2)	млн. дол. США (6-4)	%(4/2)	%(6/4)
	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до заг. підсумку				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Україна	31 230,3	100,0	31 606,4	100,0	32 291,9	100,0	376,1	685,5	1,2	2,2
Вінницька	180,0	0,6	198,9	0,6	223,3	0,7	18,9	24,4	10,5	12,3
Волинська	246,1	0,8	251,3	0,8	259,6	0,8	5,2	8,3	2,1	3,3
Дніпропетровська	3 491,1	11,1	3 688,2	11,7	3 577,8	11,1	197,1	-110,4	5,6	-3,0
Донецька	1 249,6	4,0	1 116,4	3,5	1 205,9	3,7	-133,2	89,5	-10,7	8,0
Житомирська	216,3	0,7	226,8	0,7	237,4	0,7	10,5	10,6	4,9	4,7
Закарпатська	317,0	1,0	325,1	1,0	340,0	1,1	8,1	14,9	2,6	4,6
Запорізька	863,4	2,8	910,5	2,9	902,0	2,8	47,1	-8,5	5,5	-0,9
Івано-Франківська	826,6	2,6	904,7	2,9	894,5	2,8	78,1	-10,2	9,4	-1,1
Київська	1 516,8	4,9	1 588,7	5,0	1 591,6	4,9	71,9	2,9	4,7	0,2
Кіровоградська	58,9	0,2	70,1	0,2	74,5	0,2	11,2	4,4	19,0	6,3
Луганська	436,4	1,4	438,0	1,4	436,9	1,4	1,6	-1,1	0,4	-0,3
Львівська	833,5	2,7	930,0	3,0	922,2	2,9	96,5	-7,8	11,6	-0,8
Миколаївська	213,5	0,7	206,1	0,7	227,4	0,7	-7,4	21,3	-2,1	10,3
Одеська	1 228,8	3,9	1 202,6	3,8	1 207,1	3,7	-26,2	4,5	-2,1	0,4
Полтавська	1 003,0	3,2	1 008,8	3,2	1 027,0	3,2	5,8	18,2	0,6	1,8
Рівненська	159,5	0,5	134,2	0,4	133,5	0,4	-25,3	-0,7	-15,9	-0,5
Сумська	190,0	0,6	181,5	0,6	182,9	0,6	-8,5	1,4	-4,5	0,8
Тернопільська	48,2	0,2	45,0	0,1	55,8	0,2	-3,2	10,8	-6,6	24,0
Харківська	642,5	2,1	638,3	2,0	666,4	2,1	-4,2	28,1	-0,7	4,4
Херсонська	201,3	0,6	218,5	0,7	204,2	0,6	17,2	-14,3	8,5	-6,5
Хмельницька	158,2	0,5	170,8	0,5	199,5	0,6	12,6	28,7	8,0	16,8
Черкаська	334,4	1,1	335,7	1,1	334,3	1,0	1,3	-1,4	0,4	-0,4
Чернівецька	57,1	0,2	42,6	0,1	44,0	0,1	-14,5	1,4	-25,4	3,3

Чернігівська	241,3	0,8	429,6	1,4	433,7	1,3	187,7	4,1	78,3	1,0
м.Київ	16 516,8	52,8	16 343,9	51,7	16 910,2	52,4	-172,9	685,5	-1,0	3,5

(дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя, за 2014–2018рр.–також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Так, станом на 31 грудня 2018 р. тільки у Києві було сконцентровано 52,4% ПІІ, що надійшли в Україну за весь період. На Дніпропетровську та Донецьку області припадало, відповідно, 11,1 і 3,7% від загального обсягу ПІІ. Сукупна ж частка цих трьох регіонів загальноукраїнського обсягу ПІІ – 67,2%, а сукупна частка десяти регіонів (Дніпропетровська, Донецька, Київська, Львівська, Одеська, Полтавська, Запорізька, Івано-Франківська, Харківська області та м. Київ) станом на 31 грудня 2018 року дорівнювала 89,6%. Таке спрямування прямих іноземних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

Порівнюючи 01.01.2018р. з 01.01.2017 р. обсяг інвестування скоротився серед таких областей: Донецька (на 10,7%), Миколаївська та Одеська (на 2,1%), Рівненська (на 15,9%), Сумська (на 4,5%), Тернопільська (на 6,6%), Харківська (на 0,7%), Чернівецька (на 25,4%).

Порівнюючи обсяг інвестицій у регіонах України на початок і кінець 2018 року, можна зробити висновок, що на 31 грудня 2018 року в інвестуванні регіонів України відбулись незначні позитивні зміни у 69% областей. У всіх інших областях обсяг інвестицій на 31 грудня 2018 року скоротився, у порівнянні з 1 січня 2018 року- це Дніпропетровська (на 3,0%), Запорізька (на 0,9%), Івано- Франківська (на 1,1%), Ліганська (на 0,3%), Львівська (на 0,8%), Рівненська (на 0,5%), Херсонська (на 6,5%), Черкаська (на 0,4%).

Такий дуже нерівномірний розподіл ПІІ (акціонерного капіталу) по регіонах України є безпосереднім наслідком специфіки іноземного інвестування в українську економіку. Адже оскільки пострадянські та реальні іноземні інвестори дуже часто прагнули придбати вже існуючі об'єкти, скористатись наявною в регіонах ринковою інфраструктурою або ж вийти на більш розвинуті місцеві ринки, то й ПІІ направлялись, насамперед, у найбільш розвинуті в економічному плані регіони України.

Ця диспропорція у географії розміщення іноземних акціонерних капіталів негативно впливає на розвиток міжгалузевого виробничого циклу в регіонах нашої держави, адже відсутність притоку коштів безпосередньо до виробничих суб'єктів, що розміщені в периферії, які зазвичай належать до ланки середнього бізнесу, зазвичай унеможливує здорову конкуренцію, створення нових робочих місць та надходжень до місцевих бюджетів.

Водночас така територіальна структура ПІІ (акціонерного капіталу) в Україні є потужним інерційним чинником, що впливатиме на регіональний розподіл ПІІ за регіонами у наступних роках [5].

Покращити інвестиційний клімат країни можливо за рахунок різноманітних заходів, зокрема забезпечення чіткого правового поля інвестиційної діяльності, макроекономічної та політичної стабільності, запровадження податкових та митних пільг, дотацій, субсидій, субвенцій і бюджетних позик на розвиток пріоритетних сфер галузей економіки, подолання бюрократичних бар'єрів, корупції, забезпечення правового захисту інвестицій, покращення інформаційного забезпечення та інвестиційної інфраструктури.

З метою поліпшення інвестиційного клімату необхідно провести ефективну політику зі зниження інфляції та інфляційних очікувань, а також врегулювати проблему державного боргу, забезпечити процедуру захисту прав власників та інвесторів. Тобто, створити такі сприятливі умови, при яких підвищиться міжнародний імідж країни, а інвестор буде зацікавлений працювати на території України на довгострокову перспективу. Також, слід зазначити, що головним завданням залучення іноземних інвестицій є сприяння довгостроковим цілям розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Більш того, необхідно забезпечити чіткий зв'язок між політикою залучення іноземних інвестицій та промисловою політикою. Тому пільги щодо ПІІ повинні розроблятися та надаватися урядом виходячи з планів відносного того, який промисловий пейзаж країна хотіла б мати в майбутньому [6].

Наступним кроком є аналіз прямих іноземних інвестицій з України в економіку країн світу за 2017-2018 роки. Досліджуючи даний процес, будемо дотримуватися попередньо використаної схеми. Спершу виявимо звідки йдуть інвестиції українського акціонерного капіталу, яким країнам надають перевагу та в яких галузях закордонних економік розвивають свою економічну діяльність.

За даними Державної служби статистики України станом на 31.12.2018р. українські інвестори розмістили за кордоном 6295,0 млн.дол., за 2018 рік спостерігалася динаміка скорочення, за абсолютним показником (-27,0) млн.дол. та відносним (-0,4%), з розрахунку показників на початок та кінець календарного 2018 року. З метою встановлення обсягів та динаміки акціонерного капіталу, який інвестується до інших держав з числа українських областей, розглянемо табл. 4.

Таблиця 4.
Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з регіонів України в економіці країн світу (2010-2018),
млн.дол. США

	Обсяги інвестицій станом на						Приріст (ланцюговий)			
	01.01.2017		01.01.2018		31.01.2018		млн. дол. США (4-2)	млн. дол. США (6-4)	% (4/2)	% (6/4)
	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до заг. підсумку				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Україна	6346,3	100,0	6322,0	100,0	6295,0	100,0	-24,3	-27,0	-0,4	-0,4
Вінницька	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0
Волинська	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Дніпропетровська	18,9	0,3	21,1	0,3	19,6	0,3	2,2	-1,5	11,6	-7,1
Донецька	5 938,1	93,6	5 949,3	94,1	5 941,4	94,4	11,2	-7,9	0,2	-0,1
Житомирська	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Закарпатська	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Запорізька	28,9	0,5	30,1	0,5	24,4	0,4	1,2	-5,7	4,2	-18,9
Івано-Франківська	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Київська	8,5	0,1	8,5	0,1	7,8	0,1	-	-0,7	-	-8,2
Кіровоградська	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Луганська	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Львівська	15,4	0,2	10,2	0,2	8,8	0,1	-5,2	-1,4	-33,8	-13,7
Миколаївська	0,8	0,0	0,8	0,0	0,8	0,0	-	-	-	-
Одеська	19,0	0,3	13,7	0,2	27,3	0,4	-0,1	0,2	-33,3	100,0
Полтавська	0,1	0,0	0,4	0,0	0,7	0,0	0,3	0,3	300,0	75,0
Рівненська	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Сумська	3,1	0,0	3,1	0,0	2,9	0,0	-	-0,2	-	-6,5
Тернопільська	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Харківська	11,7	0,2	12,5	0,2	8,4	0,1	0,8	-4,1	6,8	-32,8
Херсонська	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	-	-	-	-
Хмельницька	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Черкаська	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Чернівецька	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Чернігівська	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
м.Київ	283,4	4,5	253,3	4,0	234,8	3,7	-30,1	-18,5	-10,6	-7,3

(дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя, за 2014–2018рр.–також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

*Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Таким чином, за розрахованими показниками є змога дослідити географію та обсяги капіталів, які покинули Україну в пошуках кращих прибутків серед господарчих суб'єктів закордонних країн.

В розрізі областей України Донецька область за 2017-2018 роки є лідером серед регіонів країни за обсягами іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), що розміщені в економіках країн світу з показником в 5938,1 та 5941,4 млн.дол. з вражаючим відносним показником (93,6 та 94,4%) від усіх інвестицій, що були інвестовані Україною в інші країни світу.

Найменший абсолютний показник продемонстрували Вінницька – 0,0 млн.дол., Херсонська – 0,1 млн.дол.

Що стосується показників динаміки інвестицій з областей України, то в абсолютному зменшенні є лідером м. Київ та Донецька область (-18,5 та -7,9) млн.дол. відповідно в порівнянні з початком 2018 року. Зважаючи на загальні показники примітно, що саме Донецька область забезпечила зменшення загального об'єму розміщених інвестицій за кордоном. В порівнянні з початком 2018 року до початку 2017 року у м. Київ зменшення інвестицій було ще більше -30,1 млн.дол., або -10,6%.

Серед інших регіонів, лише Одеська та Полтавська область показали приріст іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) і це на кінець 2018 року становило 0,2 та 0,3 млн.дол., або на 100,00 та на 75,0% більше відповідно.

Дослідимо прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіці країн світу (табл. 5).

Таблиця 5.
Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України в економіці країн світу

Країни світу	Обсяги інвестицій станом на						Приріст (ланцюговий)			
	01.01.2017		01.01.2018		31.01.2018		млн. дол. США (4-2)	млн. дол. США (6-4)	% (4/2)	% (6/4)
	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до заг. підсумку				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього	6346,3	100,0	6322,0	100,0	6295,0	100,0	-24,3	-27,0	-0,4	-0,4
Європа										
Австрія	4,6	0,1	5,4	0,1	5,1	0,1	0,8	-0,3	17,4	-5,6
Білорусь	4,5	0,1	4,3	0,1	2,7	0,0	-0,2	-1,6	-4,4	-37,2
Латвія	68,4	1,1	60,9	1,0	72,5	1,2	-7,5	11,6	-11,0	19,0
Молдова, Республіка	7,1	0,1	6,8	0,1	6,8	0,1	-0,3	-	-4,2	-
Нідерланди	10,7	0,2	12,3	0,2	11,8	0,2	-	-0,5	15,0	-4,1
Німеччина	2,7	0,0	3,3	0,1	3,4	0,1	0,1	0,1	22,2	3,0
Польща	48,7	0,8	6,7	0,1	6,6	0,1	-0,7	-0,1	-86,2	-1,5
Російська Федерація	144,1	2,3	150,3	2,4	118,5	1,9	0,1	-31,8	4,3	-21,2
Словаччина	0,3	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	0,1	-	33,3	-
Угорщина	14,9	0,2	17,5	0,3	16,8	0,3	2,6	-0,7	17,5	-4,0
Франція	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	-0,1	10,0	-50,0
Азія										
В'єтнам	1,6	0,0	1,6	0,0	1,6	0,0	-	-	-	-
Грузія	1,7	0,0	1,6	0,0	1,4	0,0	-0,1	-0,2	-5,9	-12,5
Кіпр	5930,5	93,4	5932,5	93,8	5931,9	94,2	2,0	-0,6	0,03	-0,01
Америка										
Віргінські Острови (Брит.)	57,6	0,9	61,0	1,0	59,9	1,0	3,4	-1,1	5,9	-1,8
США	0,5	0,0	0,6	0,0	0,6	0,0	0,1	-	20,0	-
Інші	48,3	0,8	56,6	0,8	54,9	0,8	8,3	-1,7	17,2	-3,0

(дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя, за 2014–2018рр.–також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Дана таблиця наглядно демонструє обсяги ПІІ з України в економіці країн світу. Найбільші обсяги припадають на економіку Кіпр з 5931,9 млн.дол. (94,4%) на кінець 2018 року і в порівнянні з початком 2018 року маємо незначне зниження абсолютного показника 0,6 млн.дол., або на 0,01%.

Друге і третє місце в структурі інвестицій припадало на Російську Федерацію (1,9%) та Латвію (1,2%). В порівнянні з кінцем 2018 року обсяг ПІІ в ці країни зменшився на 31,8 млн. (на 21,2%) та збільшився на 11,6 млн.дол. (19,0%) відповідно. Серед інших регіонів маємо зменшення вкладання прямих іноземних інвестицій.

Проаналізувавши географію та обсяги інвестування вітчизняних акціонерних капіталів до економік інших країн світу, перейдемо до наступної характеристики прямих іноземних інвестицій – їхньої галузевої структури.

Таблиця 6.
Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України за видами економічної діяльності

Країни світу	Обсяги інвестицій станом на						Приріст (ланцюговий)			
	01.01.2017		01.01.2018		31.01.2018		млн. дол. США (4-2)	млн. дол. США (6-4)	% (4/2)	% (6/4)
	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до заг. підсумку				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Усього	6346,3	100,0	6322,0	100,0	6295,0	100,0	-24,3	-27,0	-0,4	-0,4
Сільське, лісове та рибне господарство	15,9	0,3	18,2	0,3	17,8	0,3	2,3	-0,4	14,5	-2,2
Промисловість	118,2	1,9	123,7	2,1	109,1	1,8	5,5	-14,6	4,7	-11,8
Будівництво	1,3	0,1	0,9	0,0	0,7	0,0	-0,4	-0,2	-30,8	-22,2
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	89,3	1,4	49,4	0,8	43,0	0,8	-39,9	-6,4	-44,7	-13,0
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	26,8	0,4	6,8	0,1	6,6	0,0	-20,0	-0,2	-74,6	-2,9
Інформація та телекомунікації	2,5	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	-2,4	-	-96,0	-

Фінансова та страхова діяльність	72,5	1,1	62,8	1,0	74,4	1,2	-9,7	11,6	-13,4	18,5
Операції з нерухомим майном	44,7	0,7	69,8	1,1	68,9	1,1	25,1	-0,9	56,2	-1,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	5 966,4	94,0	5 981,0	94,6	5 966,8	94,8	14,6	-14,2	0,2	-0,2
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	0,5	0,0	0,4	0,0	0,4	0,0	-0,1	-	-20,0	-

(дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя, за 2014–2018рр.–також без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях)

Джерело: побудовано авторами за даними [2]

Аналіз табл. 6 свідчить, що інвестиції вітчизняного акціонерного капіталу диспропорційно представлені в галузях закордонних економік.

Беззаперечним лідером серед галузей економіки є професійна, наукова та технічна діяльність (94,0% від загального обсягу), обсяг капіталовкладень в яку з боку українських інвесторів становить на початок 2017 року 5966,4 млн.дол., на кінець 2018 року маємо 5966,8 млн.дол. (94,8% усіх капіталовкладень, які були здійснені інвесторами з України в економіки інших держав). Протягом 2018 року відбулося незначне падіння обсягу інвестицій на 14,2 млн.дол., або на 0,2%.

Розміщення іноземних інвестицій в інших галузях є незначними, та в сукупності становлять (8,8%) від обсягу прямих іноземних інвестицій розміщених за кордоном станом на 31.12. 2018року.

З огляду на галузеву структуру зовнішніх інвестицій розміщених в інших державах, видно, що вітчизняний акціонерний капітал не зацікавлений в інвестуванні галузей економіки, які визначають добробут будь-якої країни світу, адже він демонструє надзвичайно низькі показники, наприклад в промисловість країн світу було інвестовано 109,1 млн.дол (1,8%), фінансову та страхову діяльність – 74,4 млн.дол. (1,2%), операції з нерухомим майном – 68,9 млн.дол. (1,1%) від загального обсягу інвестицій розміщених у всіх державах світу.

Тобто вітчизняні інвестори вкладають майже всі іноземні інвестиції в професійну, наукову та технічну діяльність за кордоном, в той час як іноземний акціонерний капітал з острівних країн швидкими темпами освоює передові галузі української промисловості.

Таким чином, вихід вітчизняної економіки на траєкторію стабільного зростання ставить нас перед необхідністю подолання економічної нестабільності через активізацію інвестиційного процесу.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє відмітити, що економіка країни потребує залучення додаткового капіталу у вигляді притоку іноземних інвестицій щоб збалансувати економічний стан. Це потребує здійснення ефективної інвестиційної політики, подальшої інтеграції у Європейський економічний простір, реформування економічної системи України.

Покращення інвестиційного середовища потребує розробку комплексу заходів, що полегшують діяльність інвесторів в Україні: захист прав інвесторів та надання гарантії іноземним інвесторам щодо стабільності умов ведення бізнесу в регіонах, здійснення скоординованої інформаційно-маркетингової політики, зниження податкового навантаження, створення інфраструктури для організаційної та правової підтримки інвестиційної діяльності. Все це сприятиме підвищенню формування сприятливого інвестиційного клімату для розширення залучення інвестицій та подальшого розвитку економіки України [7].

Список літератури.

1. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 №93/96: діє з 25.06.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 21.06.2019). – Назва з екрану

2. Державна Служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Скільки іноземних інвестицій надійшло в Україну в 2010-2018 роках [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.slovovidilo.ua/2018/08/31/infografika/jekonomika/skolko-inostrannyx-investicij-postupilo-ukrainu-2010-2018-godax>

4. Задоя А.О. Міжнародні рейтинги та прями іноземні інвестиції *Академічний огляд. 2018. № 1 (48)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/1606/1/%D0%90%D0%9E.2018.1.pdf>

5. Перспективи іноземної інвестиційної діяльності в Україні у 2014 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rda.dp.ua/?p=7523>

6. Фатюха Н.Г., Дем'яненко Я.Ю. Стан і перспективи залучення прямих іноземних інвестицій в економіку українсталий розвиток економіки. *Міжнародний науково-виробничий журнал Економіка та управління національним господарством*, №3, 2014, с. 54-58.

7. Фатюха Н.Г. Оцінка прямих інвестицій Запорізької області за 2010-2015 роки *Агросвіт* : наук. – практ. журнал, 2016. – 7. – С. 22 - 26

References.

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine “About the regime of foreign investment”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 15 Sept 2019).
2. State Statistics Service of Ukraine (2019), available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 15 Sept 2018).
3. slovoidilo.ua (2018), “How much foreign investment came to Ukraine in 2010-2018”, available at: <https://ru.slovoidilo.ua/2018/08/31/infografika/jekonomika/skolko-inostrannyx-investicij-postupilo-ukrainu-2010-2018-godax> (Accessed 15 Sept 2019).
4. Zadoia, A.O. (2018), “International Ratings and Foreign Direct Investment”, Akademichnyj ohliad, vol. 1 (48), available at: <http://ir.duan.edu.ua/bitstream/123456789/1606/1/%D0%90%D0%9E.2018.1.pdf> (Accessed 15 Sept 2019).
5. Pavlograd Regional State Administration (2014), “Prospects for foreign investment activity in Ukraine in 2014”, available at: <http://www.rda.dp.ua/?p=7523> (Accessed 15 Sept 2019).
6. Fatiukha, N.H. and Dem'ianenko, Ya.Yu. (2014), “State and Prospects of Attracting Foreign Direct Investment into Ukrainian Economy sustainable development of the economy”, Ekonomika ta upravlinnia natsional'nym hospodarstvom, vol.3, pp. 54-58.
7. Fatiukha, N.H. (2016), “Estimation of direct investments of Zaporizhzhya area after 2010—2015 years”, Agrosvit, vol.7, pp. 22 – 26.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2019 р.